

Информация за финансиран проект

Наименование на конкурса:
Конкурс за финансиране на фундаментални научни изследвания – 2018 г.
Основна научна област или обществен приоритет:
Медицински науки
Входящ № на проект:
№ Н 23/8
Заглавие на проекта:
Асоциация на бестрофин-1 с мембранни домени в моделни монослое и епителни клетки - предпоставка за иновативни терапии за дегенерации на ретината
Базова организация:
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Партньорски организации:
Институт по полимери, БАН
Ръководител на научния колектив (академична длъжност, научна степен, име):
доц. д-р Йордан Атанасов Думанов
Общ размер на отпуснатото финансиране:
120 000 лева
Разпределение на сумата по проекта между базовата организация и партньорите
Организация:
СУ „Св. Климент Охридски“ - Базова организация
Сума: 84 000 лева
Организация:
Институт по полимери, БАН - Партньорска организация
Сума: 36 000 лева
Организация:
Сума:
Организация:
Сума:

Резюме на проекта:

Молекулярните взаимодействия в клетъчните мембрани при физиологични условия са фундаментални за преноса на материя, енергия и информация, за поддържане целостта и жизнения цикъл на клетките. Познанията за структурата, организацията и топологията на мембранните белтъци и липиди са предпоставка за установяване на динамиката на междуклетъчните взаимодействия, специфичността и механизмите на сигналните пътища в клетките. Човешкият бестрофин-1 (hBest1) е трансмембранен белтък, представител на Ca^{2+} -зависимите анионни транспортни канали, който се експресира главно в мембраните на ретиналния пигментен епител (РПЕ) и нервни клетки, с все още ненапълно изяснена и дискуссионна функция. Мутации в гена *BEST1*, кодиращ **hBest1** в ретиналния пигментен епител, са отговорни за генерализирани увреждания на ретината, известни като **бестрофинопатии**, едно от които е **Болестта на Бест** (BVMD – вителиформна макулна дегенерация на Бест) – втората най-разпространена и все още nelечима форма на наследствена дегенерация на макулата в младежка възраст. **Нова биологична роля** на hBest1 като невротрансмитерен канал с голям социален ефект е предположена през 2017 г., когато е установено участието му в патологията на различни невродегенеративни заболявания като болестите на Алцхаймер и Паркинсон, епилепсия и др. **До момента не са изяснени:** функционално активната организация и структура на hBest1; конформационната му динамика и ориентация; механизмите на взаимодействие, сортиране и специфично свързване с липидни домени в епителните клетъчни мембрани; участието в клетъчната поляризация; влиянието върху пролиферацията и диференцията на клетките; взаимодействия с други екстра- и интрацелуларни белтъци и фармакологично активни агенти, отключващи различни сигнални пътища и тяхната регулация; молекулярните механизми на патологичните състояния, и др., което определя **интереса, значимостта и актуалността на фундаменталните изследванията с йонния канал hBest1 в световен мащаб**. Поради експресията на hBest1 основно в ретинални пигментни клетки, този тип изследвания станаха възможни едва след използването на молекулярно-биологичен подход от нашата група, състоящ се в създаване и въвеждане на **оригинална методика за получаване и пречистване** на функционално активен човешки рекомбинантен hBest1 от стабилно трансфектирани еукариотни клетки. **Основната цел** на проекта е изследване на взаимодействията на hBest1 и негови мутантни форми, причиняващи BVMD с мембранни домени (рафтови и нерафтови липиди и белтъци) и фармакологично активни агенти, както чрез клетъчни култури, така и чрез моделни мембранни системи, което предоставя необходимите фундаментални познания за прилагане на иновативни терапии чрез използване на наноструктури, представляващи бислойни полимер-липидни дискове, липозоми и биконтинуални структури или полимерни наноразмерни частици за интеркалиране на hBest1 в клетъчната мембрана и възстановяване на транспортните й функции. **Интердисциплинарният подход** в настоящия изследователски проект изисква и използва: **биохимични, молекулярни и клетъчнобиологични експерименти**, чрез които ще се изследват механизма на сортиране и свързване на hBest1 и негови мутантни форми с липидните рафтове в еукариотни клетки, участието им в клетъчната поляризация, пролиферацията и диференциацията на епителни клетки (в присъствие/отсъствие на различни йони, биологично и фармакологично активни агенти) и ролята им за патогенезата на болестта на Бест. Ще се изследват сортиращите сигнали на hBest1, отговорни за правилния транспорт на белтъка в полярни клетки, и промените в клетъчната локализация на различните мутанти на hBest1. Експериментите с **моделни мембранни системи** (монослойни и бислойни моделни мембрани, в комбинация с физични и физикохимични методи - BAM, AFM, PM-

IRRAS и др.), ще позволят количествено да се изследват и характеризират: селективните взаимодействия на hBest1 (и негови мутантни форми) с "рафтови" и "нерафтови" липиди; конформационните състояния и функционалната динамика на hBest1 в мембраните при различен липиден състав, температура, липидно фазово състояние, присъствие на йони и биологично и фармакологично активни агенти. **Оригиналните резултати** и успешното реализиране на изследователски проект, ще предоставят актуален модел за молекулярния механизъм на действие на hBest1, който ще открие възможности, както за изследване на патогенезата на болестта на Бест, така и за използването на нанотехнологиите за подобряване качеството на живот на засегнатите индивиди.

Членове на научния колектив

Организации/участници ¹	Бележка ²
Базова организация:	
Биологически факултет, Софийски университет "Св. Климент Охридски"	
Ръководител на научния колектив	
Доц. д-р Йордан Атанасов Думанов	
Участници:	
1. Проф. д-р Светла Димитрова Петрова-Чанкова	
2. Доц. д-р Таня Иванова Топузова-Христова	
3. Доц. д-р Веселина Светославова Москова-Думанова	ПД
4. Проф. Силвия Здравкова Чернинкова, дмн - УМБАЛ „Александровска“, Клиника по Неврология, Медицински университет – София	
5. Доц. д-р Тоня Димитрова Андреева - Институт по биофизика и биомедицинско инженерство, БАН	
6. Гл. ас. д-р Кирилка Стефанова Младенова	МУ, ПД
7. Ас. Павел Веселинов Видев	МУ, ДО
8. Ас. Никола Йорданов Младенов – катедра „Биология“, Медицински факултет, Медицински университет – София, докторант в БФ, СУ	МУ, ДО
9. Д-р Кунка Николова Каменарова- Център по молекулна медицина, Катедра по „Клинична химия и биохимия“, Медицински факултет, Медицински университет - София	
10. Юлия Георгиева Пецева	МУ, ДО
11. Ралица Крумчева Велева	МУ, ДО
12. Член кор. проф. д-р Здравко Иванов Лалчев, дбн-консултант	ПН
13. Prof. Dr. Lutz Graeve - University of Hohenheim, Германия	УЧ
14. Shomi Bhattacharya - CABIMER, Terapia Celular y Medicina Regenerativa, Avda., Sevilla, Spain	УЧ
15. Веселин Валериев Дойчинов	СТ
16. Георги Велеславов Аврамов	СТ

¹ Отбележете академичната длъжност, научната степен, име и фамилия на всеки участник

² Отбележете дали участникът в колектива е млад учен (МУ), постдокторант (ПД), докторанти (ДО) или студенти (СТ), пенсионер (ПН) или учен от чужбина (УЧ) и съответната бройка.

Партньорска организация:	
Институт по полимери, Българска академия на науките	
Участници:	
1. Проф. дхн Станислав Милетиев Рангелов	
2. Доц. д-р Ивайло Владимиров Димитров	
3. Доц. д-р Христо Петров Новаков	
4. Доц. д-р Еми Радославова Халаджова	
5. Гл. ас. д-р Наталия Тончева-Мончева	
6. Гл. ас. д-р Радостина Генова Калинова	
7. Гл. ас. д-р Мария Кирилова Кюлавска	
8. Ас. д-р Павел Борисов Бакърджиев	
9. Ас. Димитрина Георгиева Бабикова	
10. Ас. Емилия Любомирова Велева-Костадинова	
11. Мирослава Ангелова Вълчанова	ДО
12. Златина Николова Генова	ДО
13. Лилия Андрианова Ерменкова	СТ
14. Акад. дхн Христо Борисов Цветанов - консултант	ПН

Общ брой млад учен (МУ): 5

Общ брой постдокторант (ПД): 2

Общ брой докторанти (ДО): 6

Общ брой студенти (СТ): 3